

to so pa rajtinge unih po njih zadovolji stekle, nasproti je tem marsikaj nevšečnega naklonjeno, vse za to, ker niso k prerajtanju prišli. Nepokorneži! to je sad vaše nepokornosti, kteriga ste si sami po svetu strupene ljulike naklonili.

Opomniti še moram, de posebna čast in hvala gre tudi prebivavcam Ljubljanske okolice zavoljo njih lepiga zaderžanja pri prerajtanju odškodovanja.

Dr. Orel.

„Srenja“ ali „županija“.

V vsih sostavkih in v vsih natisih, kar smo jih do zdaj vidili, beremo „die Gemeinde“ s „srenjo“ prestavljeno. — Srenja je sama na sebi dobra slovenska beseda, in bi se je tudi radi poprijeli, ako bi bila na Kranjskim količkanj bolj znana; pa smo gotovi, de ne na celim Dolenskim ne na Notranjskim je nihče ne pozná, in povsod mora ne samo kmet, ampak tudi drugi, ki si dozdevajo v slovenšini kaj več vediti, morajo popraševati, kaj ta beseda poméni.

Od neke vradnije je bila županam neka napoved zastran srenjskih reči v sicer dobro umevnim dopisu razposlana, pa naspored so v vradnico dohajali popraševati, kaj je to srenja, in kaj se hoče od njih imeti? In kdo ne vé, kako je to silno težavno in za občinsko reč malo pospésno, kadar si postavljeni spolnovavci ukazov še le glave lomiti morajo, kaj de se jim ukazuje? Od Gorenskiga ne bom govoril, ali je tam povsod znana ali ne; pa se mi skoraj zdi, de so jo tudi tam dozdej po malim rabili, in še to v posebnim poménu.

Slišal sim praviti, tudi tam imajo soseske, kakor povsod; le navada je, de se té soseske v srenje shajajo. Župan sosedo v srenjo pokliče, in v srenji to in to sklenejo.*) Po tem takim bi znala bitisrenja — Gemeindeversammlung — Gemeinderath —, pa ne Gemeinde selbst. Beseda „srenja“ — „srednja“ — sama spričuje, de nekaj odbraniga sredniga — pa nič obširniga ne poméni.

Pa bodi si to kakor koli hoče, srenje nam za „Gemeinde“ prav ni treba, zato ker imamo namesto nje staro, krasno, povsod znano in spoštovano slovensko besedo „županijo“. Županija pomeni ravno to, kar imajo zdaj biti soseske, pa ne srenja zavolj zgoraj povedaniga vzroka; soseska tudi ne, ker se utegne več sosesk v eno županijo skleniti, kakor se jih je na priliko v Ipavski županiji čvetero dozdajnih sosesk ali komunov res sklenilo. Saj družih županov tako več nimamo. Zadnji pravi župani pri nas so bili grajšinski, dokler so imele grajšine svoje stare pravice pred francozko vojsko, in dokler je županova beseda v soseskinih rečéh vse veljala. Kar so potlej župani samo grajski hlapci postali, niso več županskiga iména vredno nosili.**)

*) Ker imamo v naši kovaški in živinozdravilski šoli več učencov iz mnogih krajev Gorenskiga, smo se pomenili z njimi zavolj besede »srenja« in smo zvedili, de je le na višjim Gorenskimi okoli Radoljce, Bleda i. t. d. znana, pa zares le v tem poménu, kakor častiti gosp. dopisnik pravi. Tudi po naših mislih je beseda »županija« za več zedinjenih sosesk nar boljši slovenska beseda, takó tudi župan in podžupan.

**) Če stare zgodovinske bukke naših očakov beremo, se bomo prepričali, kako imeniten je bil župan. Pisavec zgodovinskih bukev g. Konstantin piše, de nekdanji Slovani zo clo svoje vladarje župane imenovali. Kakor so sedaj dežele v kantone (Bezirke) razdeljene, takó so bile nekdanj v županije, in predstojnike kantonov so imenovali naši očaki župane. Zdej, ko so soseske dobile po novi vstavni vladi zraven večí oblasti tudi pravico domačiga jezika nazaj, se spodobi, de se ptujih besed znebimo in se poprimemo spet dobrih starih domačih, in de častitljivi besedi »župan« spet tisto čast nazaj damo, ktero je po »grajskih hlapcih« zgubila. Vred.

Zdajni župan je zopet pravi župan v svoji županiji, zakaj opravilo in veljavo bo imel, kakor župani nekdanjih časov. Njegovi pridružniki naj se imenujejo ali županijski svetovavci ali pa podžupani. Zadnje se mi bolj prav zdi.

Ako si po tim takim po deželi županije napravimo, si bomo še v eni drugi reči vstregli. Kdo ne vé kakó se lovimo in išemo, kakó bi se „Bezirkshauptmannschaft“ in „Bezirkshauptmann“ reklo? In kaj je bolj duhu slovenskiga naroda primerjeniga kakor „nadžupanija“ in „nadžupan!“ Saj družiga niso, in tudi za drugo niso nadžupanije postavljene, kakor de med se razdeljene županije pregledujejo, jih vodijo in s kronovinskim vladarstvom v združeno edinost vežejo.

Graberski.

Dopisi.

Iz Kamnika. 15. dan pretekliga mesca je bila pod vodstvom kantonskiga poglavarja žl. gospoda Paviča, pristojno kakor ima biti, volitev 12 odbornikov in 6 namestnikov za Kamniško mesto in za Kosiše, ki je s tem sklenjeno. Za odbornike so bili izvoljeni: g. Janez Kühnel, mestni kupec; g. Anton Hafner, posestnik; g. Janez Benkovič, zemljak; g. Gašper Hostnik, zemljak; g. Franc Ahčin, zemljak; g. Janez Majer, hišar; g. Juri Golenver, zemljak; g. Alojz Humer, posestnik; g. Janez Debevc, posestnik; g. Florjan Konšek c. k. kantonski sodnik; g. Edward vitez Andrioli, grajšak; g. dr. Anton Potočnik c. k. kantonski zdravilski dohtar. Drugi dan so se zbrali izvoljeni odborniki k volitvi srenjskiga predstojništva. Pred to volitvijo jim je kantonski g. poglavar lepo razložil važnost in imenitnost, pa tudi dolžnosti srenjskiga predstojnika in njegovih svetnikov.

Po zaslišanim govoru so odborniki enoglasno izvolili za srenjskiga predstojnika g. Antona Hafnerja; za srenjska svetnika sta pa bila izvoljena g. Janez Kühnel in g. Janez Benkovič. 17. maliga serpana je bila sveta maša z vso slavnostjo; narodska straža je nje poglavitne dela z strelam pozdravljala in delječ okoli naznanjevala. Po sveti maši ob 9. uri je g. tehant Vojška zbranimu predstojništvu prisego prebiral, kar je vse pričujoče z svetimi občutki napolnilo in jim globoko v serca seglo.

Po dokončanih teh svetih opravilih je kantonski poglavar žl. g. Pavič najpred mestniga ali srenjskiga g. predstojnika pozdravil in mu srečo k izvolitvi vošil ter pristavil. „Težke dolžnosti ste prevzeli; pa enoglasna izvolitev vsih, ki na Vas toliko zaupanja stavijo, Vam mora serčnost dajati, in Vas pri težavnih opravilih podperati.“ Mestni g. predstojnik se mu hoče za ta pozdrav zahvaliti, pa inako se mu je storilo, kakor tudi vsim pričujočim. Tu se je lepo spolnilo, kar je nekdanj rimski pevec Ovid pél rekoč:

„Interdum lacrymæ pondera vocis habent.“

To se hoče reči, de včasih solze tako tehtno in živo govoré kakor besede. Tukaj pa obljubim, de so solze še več pomenile, kakor bi bile besede mogle izreči. Tudi narodski straži in vsim pričujočim je kantonski g. poglavar predstavil srenjskiga predstojnika in srenjska svetnika.

Po vsim tem je bil obed per kantonskim g. poglavarji. Pri tem obedu je bilo srenjsko predstojništvo in več boljarjev pričujočih, in pili so zdravice s „živio“ spremljevanje najpred na zdravje in srečo svitliga Cesarja Franciška Jožefa, potlej visociga deželskiga g. namestnika grofa Chorinskiga in cele Kamniške srenje. Strel z možnarji je med tem iz maliga Grada delječ okoli veselje oznanjeval. — ž —

Iz Dunaja 25. julija. 22. dan t. m. smo imeli na Dunaji stanujoči Slovani spet vesel večer. V izbani

pri „grünem Thor“ smo čuli v prijazni „besedi“ krasne pesmi vsih slovanskih narodov prepevati, ki so nas zdaj, ko je vojna tromba potihnila, še bolj radovale. Naš vèrli domorodec g. Legat, ki je pred 3 leti prvi slovensko pesem v Beču očitno zapel, nas je spet danes razveselil z dvema pesmama iz 3. zvezka slovenske gerlice, ki ga je nedavnej slovensko društvo v Ljubljani na svitlo dalo. Pél je namreč „Planinarja“ Potočnikoviga, in pa „Sarafana.“ Obe pesmi ste močno dopadle celi družbi, ki se je iz mnogo častitih stanov tudi ta večer tukaj snidila. Zares prav vesel večer je bil!

H.

Novičar iz Ljubljane.

Sliši se, de je za gotovo sklenjeno, de železnica iz Ljubljane v Terst pojde čez Ljubljansko močirje (Morast), in de se bojo te dela že ta mesec začele. — Silno veliko se sliši sedaj po Krajskim, posebno pa v Ljubljani in na Gorenskim od tatvin, kakor de bi se bili pregnani rokolnači spet vsi nazaj pritepli; v Štepanovi vasi pod Ljubljano je bilo te dni eni sami perici blizo 300 gold. perila vkrađeniga; okoli Loke pa se vlačí, kakor pravijo, 17 vojaških begunov (deserterjev), ki ljudi nadlegvajo. Zadnji čas je, de žandarmerija svoje opravilstvo prav pridno nastopi. — Vsak drug dan gre zdej skozi Ljubljano en horvašk bataljon iz Laškiga domú; v vsim skupej jih bo prišlo 16 bataljonov; vsacimu bataljonu gré muzika naše národne straže naproti. — Namest navadnih latinskih perjóh je prišel konec letašnjiga šolskiga léta za vsih osem gimnazijalnih klasov nemšk letopís na svitlo pod iménam „Jahresbericht“, od kteriga bomo drugo pot kaj več spomnili. — Pustimu Krasu bo mende kmalo vesela zarija zasijala; vladarstvo se hoče na vso moč prizadevati za obdelovanje téh pustot; g. Dr. Klun je dobil od g. ministra kupčije pohvalno pismo, de je to reč z gorko besedo sprožil.

Novičar iz mnogih krajev.

Dunajske vradne novíce so oznanile te dni, de so presvitli cesar mnogim jetnikom prizanesli, ki so se predlanskiga Dunajskiga punta vdeležili. — V Prago

je dal minister pravice ukaz, de se imajo mesca kozoperska porote (to je sodništva s prisežnimi možmi) vstanoviti. — Strašen ogenj je pokončal okoli 300 hiš, več cerkev in družih poslopij v Krakovi na Poljskim. Cesar so poslali berž 30,000 gold. iz svojih denarjev, de naj se razdelé med pogorelce; ministerstvo notranjih zadév je pa dovolilo, de se po vsim cesarstvu milodari za Krakovčane nabirajo. Tudi za Dalmatince, ktere je hud potres zlo poškodoval (škoda znese 238,000 gold.) je nabiranje milodarov po cesarstvu dovoljeno. — 25. dan t, m. je prišel ban Jelačić s svojo mlado ženko v Zagreb. Že davnej ljudjé ne pomnijo, de bi se bilo toliko ljudstva v Zagrebu snidilo, kot ta dan; veselja in slovesnost ni bilo ne konca ne kraja celo noč noter do družiga dné. — Ker so po vstavi vse pravíce plemenitažev jenjale, je ministerstvo denarstva zapovedalo, de na Ogerskim, Horvaškim i. t. d. morajo prihodnjič plemenitniki ravno takó mostovíno in enake dacije odrajtovati, kakor drugi ljudjé. — Viši rudarska vradníja (gospóska) pride za Štajarsko, Koroško in Kranjsko deželo, pa tudi za horvaške rude v Radoboju in Tergovih v Gradec. — Po novim ministerskim dovoljenju se zna razun govedine tudi marsikaj družiga blaga, kakor stipsa (galún), pepel, šetíne, metle, zemlje vsake verste, barve, sadra (gips), cunje i. t. d. čez ogersko in horvaško mejo pred 1. listopadam brez mitniga (colniga) plačila izvoziti in uvoziti. — Sliši se, de je blizo 600 oséb prošnja cesarju predložilo za podeljenje Franc-Jožefoviga reda. Kakó so vunder nekteri ljudjé nadležni, de clo cesarja za take reči nadlegovajo, v kterih le zasluge veljajo, ne pa prošnja! — Vojska med Danci in Nemci iz Šleswig-Holsteina, se bo, kakor se kaže, za Šleswig-Holsteince nesrečno končala; poslednje novíce povedó, de je zmaga na strani Dancov. Nemško ljudstvo je vse osupnjeno zastran te nesrečne prigodbe, ker sploh terdijo, de se Holsteinci za pravično reč vojskujejo. — Deržavni zbor v Parizu si bo za nektare tedne praznike naredil; med tem bo pa izvoljeni odbor njega namestoval. — Celo rusovsko Poljsko je polno Rusovskih vojakov. — Vstaja Bulgarcov še ni pomirjena. Pravijo, de je Murad Paša (glasoviti general Bem, ki je k turški veri prestopil) pri Omeru Pašatu, kar turško vlado zlo straši.

Prošnja vredništva.

Od več strani nam častiti bravci razodevajo želje, de bi, kakor imamo „Novičarja“ za Ljubljano in Krajsko deželo, ga napravili tudi za druge slovenske dežele, za Štajarsko, Koroško, Istrijansko, Goriško. Se vé de so nam dopisi tudi iz družih slovanskih dežel dragi.

Radi bomo vstregli tem vošilam, ako dobimo rodoljube, ki nam bojo stanovitno vsaki teden iz vsih slovenskih krajev, posebno iz večih mest, dopisovali.

S tem razglasam povabimo tedaj in prosimo tiste gospode, ki bi hotli vsaki teden „novičarja“ nam pošiljati, de bi blagovolili nam to zagotovljenje po pismih oznaniti, de bomo mógli ž njimi to reč dogotoviti.

Ker bojo pa g. dopisniki s tem poštné ali tudi druge stroške imeli, jim bomo radi vse to povernili: torej prosimo, de nam v svojim prvem pismu svoje misli razodenejo, kakó de bi to reč poravnali.

Zastran „novičarja“ pa le to omenimo: 1) naj bo prav ob kratkim, le z nekterimi versticami napravljen; kratko pa dobro; 2) naj obseže le bolj imenitne reči mnogoverstniga zapopadka; 3) naj se kar koli se da, vselej resnica zvé, de ne bo popravkov treba.

Ker je „Novičar iz mnogih krajev“ častitim bravcam zlo všeč, prosimo, de bi se tudi „novičar iz slovenskih dežel“, tudi po tem izgledu ravnal in vse le ob kratkim, prav ob kratkim povedal.

S tem bomo gotovo zlo povikšali vrednost „Novíc“ — torej prosimo rodoljube po Slovenskim prav lepo, naj stopijo v kolo „novičarja“.

Vsak teden morebiti ne bo vsak g. dopisnik kaj oznaniti imel, bojo pa drugi kaj povedali, takó de bo vunder tudi ta „novičar“ stanoviten. Nar ljubši nam bo, ako bojo g. dopisniki svoje pisanja tako napravljali, de jih bomo vsako saboto v Ljubljano dobivali, in jih mogli potem v red djati.

Vred.

Današnjimu listu je pridjan 23. dokladni list.

Natiskar in založnik *Jožef Blaznik v Ljubljani.*